

10. Wise B.R. The making of Australian Commonwealth. 1889-1900 : a stage in the growth of the Empire. London : Longmans Green, 1913. 365 p.
11. Egerton E. Federations and Unions within British Empire. Oxford: The Clarendon Press, 1924. 306 p.
12. Select Documents in Australian History. Vol. 2. 1854-1900. Sydney, 1955.
13. Deakin A. The Federal story. Melbourne: Robertson & Mullens, 1944. 170 p.
14. Jebb B. Studies in Colonial Nationalism. L., 1905.
15. Bennett S. Federation. Melbourne, 1975.
16. Петриковская А.С. Австралийский роман. М. : Наука, 1990.
17. Петриковская А.С. Культура Австралии XIX-XX веков. М. : Восточная литература, 2008. 253 с.
18. The Australian Labour Party and Federal Politics: A Documentary Survey. Carlton, Vic. : Melbourne University Press, 1976. 160 p.
19. La Nauze J. The making of Australian Constitution. Sydney, 1987.
20. Hunt E.M. American Precedents in Australian Federation. New York : Columbia University Press, 1930. 286 p.
21. Вайль И.М. Австралия: федерализм и высшие органы власти. М. : Наука, 1970. 247 с.
22. Colonial Australia. A Documentary History of Australia. Vol. 3. 1875-1900. Melbourne, 1980.
23. Year book. Australia. 1990. Canberra, 1991.
24. Deakin A. Federated Australia. Selections from the Letters to the Morning Post 1900-1910. Melbourne, 1907.

УДК 94 (9) + 314.7 + 314.3 + 314.1

Романенко О. В.

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ В АВСТРАЛІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Динамічність розвитку демографічної ситуації на австралійському континенті напередодні створення Австралійського Союзу та в перші десятиліття його існування є досить цікавою темою для наукових досліджень, оскільки «штучна» міграційна політика, швидкі зміни в політичному розвитку країни та взаємодія колоністів із корінним населенням створюють самобутній та неповторний матеріал для історичних досліджень, досліджень у галузі історії міжетнічних стосунків, національної політики, розвитку культури цієї країни.

У статті розглянуто етнічний та гендерний склад населення перших колоністів Австралії, показано динаміку змін у складі населення у часі, зокрема внаслідок «золотої лихоманки», створення Австралійського Союзу, Першої

світової війни. У статті досліджено імміграційну політику і доведено, що Велика Британія розглядала імміграційні проекти до Австралії як спосіб розв'язання своїх власних проблем у тогочасному суспільстві та забезпечення певних економічних потреб.

Показано, що протягом багатьох років в Австралії переважала англосаксонська більшість, проте склад населення змінювався. Цей процес триває й досі: згідно з даними останніх переписів населення, кожен четвертий австралієць має іноземне походження.

***Ключові слова:** Австралія, імміграція, склад населення, природний приріст населення.*

Романенко Е. В. Демографическая ситуация в Австралии в начале XX в. Динамичность развития демографической ситуации на австралийском континенте накануне создания Австралийского Союза и в первые десятилетия его существования является достаточно интересной темой для научных исследований, поскольку «искусственная» миграционная политика, быстрые изменения в политическом развитии страны и взаимодействие колонистов с коренным населением создают самобытный и неповторимый материал для исторических исследований, исследований в области истории межэтнических отношений, национальной политики, развития культуры этой страны.

В статье рассмотрены этнический и гендерный состав населения первых колонистов Австралии, показана динамика изменений в составе населения во времени, в частности, вследствие «золотой лихорадки», создания Австралийского Союза, Первой мировой войны. В статье исследована иммиграционная политика и доказано, что Великобритания рассматривала иммиграционные проекты в Австралию как способ решения своих собственных проблем в тогдашнем обществе и обеспечения определенных экономических потребностей.

Показано, что в течение многих лет в Австралии преобладало англосаксонское большинство, однако состав населения менялся. Этот процесс продолжается до сих пор: согласно данным последних переписей населения, каждый четвертый австралиец имеет иностранное происхождение.

***Ключевые слова:** Австралия, иммиграция, состав населения, естественный прирост населения.*

Olena Romanenko. Demographic situation in Australia at the beginning XX century. The dynamic development of the demographic situation on the Australian continent before the creation of the Commonwealth of Australia and in the first decades of its existence is a very interesting topic for research, as «artificial» migration policy, rapid changes in the political development and interaction of

colonists with indigenous people have created the original and unique material for historical researches, researches in the field of history of interethnic relations, national policy, cultural development of this country.

The article considers the ethnic and gender composition of the population of Australia's first colonists, called the dynamics of population's changes over time, in particular, due to the «gold rush», the creation of the Australian Union, the First World War. The article examines immigration policy and proves that the United Kingdom viewed immigration projects in Australia as a way to solve its problems in the society of that time and to solve some economic needs.

It is shown that for many years Australia was dominated by the Anglo-Saxon majority, but the composition of the population had changed. This process continues to this day: according to the latest censuses, every fourth Australian is of foreign origin.

Keywords: *Australia, immigration, population composition, natural increase.*

У 1788 р. в Австралії була створена перша британська колонія. Люди, які заселили австралійський континент, були або вислані туди Британською владою як злочинці, або були наглядачами за ними. Експансія вглиб материка та відкриття нових територій супроводжувалися винищенням корінного населення, що докорінно змінювало демографічну ситуацію на континенті.

На нашу думку, визначення кількісних змін та змін у етнічному складі населення Австралії – цікаве дослідження в контексті історії міжетнічних стосунків, національної політики, гармонізації суспільних процесів на австралійському континенті та розвитку культури цієї країни. Адже саме населення, його нестача чи надмірна кількість, подолання суперечок між різними верствами населення та етнічними групами, особлива міграційна політика призвели до економічного, культурного та соціального розвитку Австралії та покращення загального добробуту громадян протягом ХХ-го ст.

Громадяни є основою будь-якого суспільства, причиною розквіту чи занепаду того чи іншого політичного та економічного співтовариства. Тому метою даної статті є визначення складу населення Австралії в першій половині ХХ ст. З мети постають наступні завдання:

– розглянути, які саме австралійські особливості та процеси щодо етнічного складу населення відбувалися на австралійському континенті;

– описати чинники, що зумовили зміни у кількості населення, визначити, які історичні події на континенті та в світі мали на це вплив;

– дослідити, які спірні питання у відносинах між жителями Австралії, зокрема, місцевим населенням (аборигенами) та колоністами, вплинули на кількість населення;

– визначити, які погляди пересічні австралійці та влада країни мали на міграцію в різні періоди часу.

З початку колонізації Австралії книжки про її історію традиційно пишуть та видають представники Великої Британії. Також є відомі австралійські вчені, що досліджують дану тематику. Серед літератури про історію Австралії є книги, що вже стали класичними для вивчення розвитку цієї країни, які перевидано не один раз. Наприклад, С. Макінтайр з його «Короткою історією Австралії» [1], що видана в рамках циклу «Кембриджські історії», Р. Г'юз [2] або М. Піл та Х. Твомі [3] з книгами про історію Австралії розглядають ключові культурні, соціальні, політичні та економічні події в багатовимірній історії країни, досліджуючи ці проблеми у ширшому, глобальному контексті. Оскільки тема є актуальною і сьогодні, з'являються відносно «свіжі» видання, такі, як книга Дж. Уолкера «Австралія. Історія Австралії: відкрийте основні події, які сформували історію Австралії». В книзі автор, даючи огляд історії корінного населення та історії колонізації Австралії, наголошує, що «навіть цей порівняно короткий колоніальний період є достатньою історією, щоб заповнити кілька історичних томів» [4, с. 8]. Оскільки австралійські аборигени «є носіями унікальної та самобутньої культури, історія якої налічує багато тисячоліть» [20, с. 71], окрема група австралійських вчених сконцентрована на дослідженні їх культури, вірувань та легенд, історії відносин «колоністи – корінне населення австралійського континенту» (Г. С. Болтон [6], Ч. Д. Роулі [7] та ін.) та на історії австралійських родин (А. Гебіч [8], Х. Зогбаум [9]).

Серед українських вчених обов'язково варто згадати О. В. Зернецьку, що не один рік досліджує культуру та літературу Австралійського континенту різних періодів, І. І. Вітер, яка розглядає соціальні та економічні зміни на континенті, Т. Ю. Пергу, що вивчає правові аспекти співіснування колоністів та аборигенів, О. А. Мирончук, що розглядає питання освіти та науки у австралійському контексті, та інших. Так, І. А. Хижняк у статті «Австралія у пошуку власної багатопартійної системи (кінець XIX – початок XX століття)» показав розвиток формальних і неформальних інститутів, а також вплив культурно-цивілізаційних чинників на побудову країни Австралія.

Перші поселення та колоністи.

Перша британська колонія була закладена у 1788 р. З самого початку створення австралійське суспільство відрізнялося неоднорідністю свого складу. Населення колонії складалося з засуджених та військових, що наглядали за ними. Хоча спочатку було вирішено, що нова колонія мала складатися з цих двох типів переселенців, саме останні «могли розраховувати на масштабну підтримку з боку уряду: оплату переїзду, безкоштовне харчування, виділення землі та, навіть, надання в розпорядження в'язнів для обробки землі, а також харчування для них. Не дивлячись на привабливі умови, за перші кілька років лише кілька десятків громадян Британії скористалися такою можливістю» [20, с. 77]. Як зазначає Р. Джон, досліджуючи витоки австралійської історії та культури, «мусимо завжди пам'ятати, в який спосіб приїхали ці люди», а їх поведінка і дії «беруть початок з проблем британської індустріалізації та ірландського незадоволення» [10, с. 29]. Як наслідок, протягом 80 років до Австралії було відправлено близько 162 тис. чол. засуджених. Імміграція до Австралії великою мірою залежала не від потреб самої колонії, а від настроїв, що панували у Британському суспільстві в той чи інший період часу. У 1830-х рр. імміграція стала важливою політичною проблемою, темою для обговорення теоретиками та публіцистами. Певні соціально-економічні фактори, такі як економічна криза в Шотландії 30-х рр. XIX ст., різкий ріст населення, а пізніше – голод 1845 р. в Ірландії, вплинули на те, що імміграція «перестала бути справою виключно Британії чи Ірландії, а стала частиною культури метрополії» [10, с. 32].

Хвиля урбанізації у Великій Британії започаткувала промислову революцію одночасно з руйнуванням традиційного укладу життя в сільській місцевості. В містах зросли випадки як поодинокі, так і організованої злочинності. Більшість з новоприбулих до Австралії були продуктом міської злочинної субкультури. Такі злочинні елементи могли становити до 5% населення міста, хоча члени тих груп часто не проживали в одному місці довгий період часу. І місцева влада намагалася відправити до нових колоній саме їх. Якщо розглядати етнічний склад австралійського суспільства, то шотландців було порівняно небагато, набагато менше, ніж представників Англії (переважна більшість з них походила з Лондона), чого не можна сказати про ірландців. Останні становили приблизно четверту частину всіх засуджених і відправлених до Австралії людей. Ірландці відрізнялися від інших за віком: вони були значно старші за засуджених на примусову імміграцію, як правило, були вже одруженими та релігійними. Особливістю

було також те, що ірландці походили з сільської місцевості [10, с. 29]. За гендерним складом засуджені теж відрізнялися – жінки становили менше 1/6 загальної кількості всіх британських засланих, більшість з цих жінок були «проведені» по документах як незаміжні і майже всі записані в служниці. Основною причиною їх ув'язнення була дрібна крадіжка [10, с. 30-31].

Як спроба вирішити проблему гендерної нерівномірності в колонії з 30-х рр. XIX ст. почали з'являтися певні проекти підтримки жіночої імміграції до Австралії. Так, у 1831 р. започатковано підтримуваний урядом проект імміграції жінок до Нового Південного Вельсу, а у 1849 р. Товариством позики для родинної міграції ім. Кароліни Чішолм (Karolina Chisholm) започаткована допомога жінкам, що іммігрували на п'ятий континент. У першому проекті проблемою було те, що майбутні іммігранти обиралися не самою колонією, а благодійними організаціями. На проект були численні нарікання, що стосувалися морального обличчя обраних іммігрантів, фактично це було «висилання жебраків». Варто також зазначити, що якщо засуджених ніхто не запитував про їх бажання їхати до Австралії, то згода бідного населення все ж таки формально була необхідна.

Товариство позики для родинної імміграції ім. К. Чішолм було найбільш впливовою організацією, що допомагала в міграції родин та, насамперед, жінок, підкреслюючи необхідність моральної охорони самотніх жінок під час подорожі та одразу після прибуття на місце [10, с. 33]. Орієнтувалися такі жінки на вдалий шлюб, який розглядався як можливість покращити своє матеріальне чи соціальне становище. Причому соціальна різниця, яку жінка навряд чи змогла б подолати в Великій Британії, в Австралії не була перешкодою для вдалого союзу. Існують численні згадки воєнних, як жінки (кухарки чи служниці), що їх супроводжували, виходили заміж за впливових осіб [10, с. 70].

Таким чином, «Велика Британія розглядала імміграційні проекти як середовище до розв'язання своїх власних проблем у суспільстві та тогочасних економічних потреб. Вона експортувала злодіїв та бідноту в Австралію, не замислюючись над тим, якого роду суспільство повстане там в результаті таких починань» [10, с. 33].

Золота лихоманка.

Важливим історичним фактором, що вплинув на склад населення на австралійському континенті, стала «золота лихоманка». Вона

спричинила наплив шукачів пригод², насамперед, чоловічого роду, що вплинуло негативно на гендерну рівновагу в регіоні. Ті чоловіки, що вирішили не повертатися в місця, з яких вони прибули на пошук золота, а осісти та одружитися з місцевими жінками, формували великі родини, які були для них основою процвітання. Як зазначають дослідники, «для тих, хто скористався можливістю та залишився і володів землею, родина мала величезне економічне значення, часом навіть визначала поразку або успіх у справах. Велика громада дітей, не кажучи вже про здорову жінку, давала виразні переваги» [10, с. 71].

Серед місцевого населення існувало негативне ставлення до шукачів золота з Азії, незадоволення та ворожість до китайців, які прибули в часи «золотої лихоманки», що пізніше призвело до ідеї «Білої Австралії». В 1880 р. та 1888 р. колонії погодили прийняття законодавства, скерованого проти імміграції з Китаю, а в наступних роках Південна Австралія, Новий Південний Вельс та Вікторія погодили закони, які відкрито виключали прийняття китайських іммігрантів або обмежували їх працевлаштування в певних галузях промисловості. Під кінець останньої декади XIX ст. імміграційне обмеження було розширено на всіх неєвропейських прибулих (Західна Австралія – 1897 р., Новий Південний Вельс – 1898 р., Тасманія – 1899 р.) [11, с. 29-30].

Українська дослідниця історичного та соціального розвитку Австралії у XX ст. І. Вігер називає два головних наслідки «золотої лихоманки» в Австралії: по-перше, «всього за півстоліття Австралія перетворилася з сільськогосподарського придатка Великої Британії... на аграрно-індустріальну державу з розгалуженою економічною структурою», а по-друге, відбулося «небувало швидке зростання населення колоній і серйозні зміни в його складі» [12, с. 187].

Місцеве населення.

Протягом усього досліджуваного періоду швидко спадала кількість місцевого населення (аборигенів). Точних оцінок не існує, лише приблизні дані, які надає Австралійське бюро статистики [13] (див. табл. 1).

² Принагідно рекомендуємо книгу Lucian Wolanowski *Nieznana Australia. Rzeczywistość przekracza fantazje* (Warszawa: Borgis, 2018. 148 s.), в якій зібрано репортажі автора про шукачів скарбів під час золотої лихоманки, про долю (переважно трагічну) цих сміливих авантюристів.

**КІЛЬКІСТЬ НАСЕЛЕННЯ АБОРИГЕНІВ ОКРЕМИХ
ТЕРИТОРІЙ АВСТРАЛІЇ
(ПРИБЛИЗНА МІНІМАЛЬНА ОЦІНКА ЗА 1788–1933 рр.)**

Територія	1788	1861	1871	1881	1891	1901	1911	1921	1933
Новий Південний Вельс	48000	16000	12000	10000	8280	7434	8650	9350	11000
Вікторія	15000	2384	1700	1200	900	850	1000	1400	2000
Квінсленд	120000	60000	50000	40000	32000	27500	24500	22500	22500
Південна Австралія	15000	9000	7500	6346	5600	4888	4692	4598	4699
Західна Австралія	62000	44500	40000	35500	31000	26500	22498	19547	17500
Тасманія	4500	18	85	120	139	157	230	400	675
Північна Територія	50000	48500	44000	38500	33000	27235	22000	17809	15386
АСТ							18	33	68
Австралія	314500	180402	155285	131666	110919	94564	83588	75604	73828

Джерело: [14, с. 101].

Як бачимо з табл. 1, на початковому етапі колонізації чисельність місцевого населення складала близько 300 тис. чол. [15, с. 45]. Згідно з підрахунків, за 1891 р. їх вже було приблизно 110 тис. осіб. Така величезна зміна в кількості населення відбулася внаслідок фізичного знищення аборигенів, а в якості аргументації подібних дій наголошувалося, що «рівень розвитку цих людей настільки низький, що їх можна навіть в певному сенсі прирівняти до тварин» [20, с. 69], пропагувалася думка про те, що «європейська цивілізація і культура стоять на вищому щаблі, тому європейці можуть перетворювати світ згідно до своїх бажань і уявлень», а аборигенів можна «сприймати як частину фауни і не визнавати за людей» [15, с. 42].

Тож частина місцевих жителів загинула від безпосередніх сутичок збройного характеру із новоприбулими колоністами, частина – від європейських хвороб, «що спричинили безпліддя, алкоголізм, зміну дієти та розпад традиції структур суспільства» [11, с. 26], від незвичної їжі, оскільки «європейське харчування, особливо в примітивних формах, які мали місце на приграниччі, як-то: борошно, баранина та чай, – було шкідливим для дієти аборигенів», та від алкоголю, що «да-

вав можливість втекти в несвідоме організму, який не був призвичаєний до боротьби з його наслідками» [10, с. 54].

Швидке зменшення місцевих жителів призвело до того, що колоністи почали вважати їх «вимираючим народом, який потрібно захищати» [10, с. 45]. Однією із жахливіших сторінок австралійської історії стало примусове вилучення у матерів їх дітей (особливо із світлішим відтінком шкіри або змішаної раси) з метою надання державної опіки над цими дітьми. «Це породило безліч трагедій: призвело до втрати відчуття безперервності у розвитку родоvodu аборигенів різних племен, психологічно вплинуло на декілька поколінь корінних жителів» [16, с. 183].

Демографічна ситуація в Австралійському Союзі.

1 січня 1901 р. було засновано Австралійський Союз, і колонія перетворилась на нову державу. Утворення Австралії «завершило колоніальний період в історії країни, оскільки новостворена федерація отримала статус домініону, тобто фактично самостійної політичної одиниці у складі Британської імперії» [20, с. 84]. Наприкінці ХХ ст. склад і кількість колоністів зазнавали змін. Станом на 1891 р. процентне співвідношення в окремих колоніях людей, народжених в різних частинах Великої Британії та деяких країнах Європи, суттєво відрізнялося (див дані у Таблиці 2).

Таблиця 2

ГРОМАДЯНИ КОЛОНІЙ АВСТРАЛІЇ, НАРОДЖЕНІ ЗА КОРДОНОМ

Колонія 1891 р.	Походження мігранта (звідки прибув), %						
	Англія	Шотландія	Ірландія	Вельс	Німеччина	Країни Скандинавії	Інші країни Європи
Новий Південний Вельс	52,2	13,0	26,3	1,8	3,3	1,6	1,8
Вікторія	49,1	15,7	26,5	1,5	3,3	1,5	2,4
Квінсленд	45,5	13,5	26,1	1,3	9,1	3,1	1,4
Південна Австралія	58,2	11,0	18,5	1,8	9,0	1,2	1,3
Західна Австралія	43,0	11,3	21,0	1,7	3,2	3,1	5,7
Тасманія	60,0	13,5	20,0	1,2	3,3	1,2	0,8

Джерело: [10, с. 39].

З проголошенням створення Австралійського Союзу зміни у складі населення тривали й надалі. Уряд продовжив започатковану раніше концепцію terra nullius стосовно материка: наземна територія країни вважалась такою, що очікує заселення і переходу до продуктивного використання [11, с. 9]. «Процес подальшого становлення та історичного розвитку ще досить молодій країні проходив досить складно, з серйозними суперечностями, до того ж далеко нелінійного характеру» [17, с. 91].

В 1901 р. в рамках політики «Білої Австралії» (White Australia Policy) було прийнято Закон про обмеження імміграції (The Immigration Restriction Act), що обмежував імміграцію з неєвропейських країн [18]. Згідно з цим законом виключалося прийняття «небілих іммігрантів» до континенту.

Велика Британія, з огляду на права британських підданих в Індії, чинила тиск на Австралію, щоб у Законі про обмеження імміграції ці обмеження не було окреслено в категоріях рас. Таким чином заборонявся в'їзд тим, хто хворів або був судимий за кримінальні злочини, але, передусім, було встановлено іншу, дуже дієву «фільтрацію» – кожен бажачий жити в Австралії мусив написати диктант будь-якою, вказаною представником уряду, європейською мовою. В 1905 р. під тиском Японії – союзника Великої Британії у війні з Росією – було впроваджено можливість написання диктанту неєвропейською мовою, чого, однак, на практиці не відбувалося [11, с. 88].

З 1901 по 1914 рр. кількість «білого населення» в Австралії зростає з 3788 до 4942 тис. осіб. До цієї цифри не було додано аборигенів, кількість яких на той час становила приблизно 100 тис. осіб [11, с. 76]. Зріст кількості населення на континенті відбувся внаслідок позитивного натурального приросту населення, подовження середньої тривалості життя, зменшення смертності немовлят та імміграції.

Ще за період «золотої лихоманки» відбувалися урбаністичні процеси. В результаті на початку минулого століття «відмінною рисою австралійського суспільства... став виражений контраст між переповненими столицями і малозаселеними іншими територіями» [12, с. 187]. У 1901 р. в столицях проживало трохи більше кожного третього австралійця (1,3 млн) [19]. Протягом першої третини ХХ ст. населення Австралії продовжувало проживати скупчено, групуючись навколо шістьох найбільших міст (колишніх столиць колоній) [20].

Сьогодні Австралія дуже урбанізована країна, майже 90% населення проживає у міських районах. Але частка населення Австралії, яке проживає в столицях, вперше склала понад 50% лише у 1944 р. [19].

Спад народжуваності на початку ХХ ст.

На межі ХІХ та ХХ ст. натуральний приріст населення постійно спадав. Королівська комісія, скликана в 1903 р. в Новому Південному Вельсі, підкреслила «переваги великих родин», а також висунула твердження, що «одинаки та члени малих за розміром родин гірше підготовлені до подолання негараздів у житті». Комісія звинуватила всі класи суспільства у спаді народжуваності, вважаючи, з одного боку, що фабрична система піддає дівчат «стресам фізичним та нервовим», які впливають на їх подальшу «можливість народжувати», а з іншого – звинувачуючи середній клас в егоїстичній гонитві за насолодами [10, с. 135]. Особливо звинувачували жінок – комісія виразила «глибоку стурбованість тим фактом, що жінки не розуміють зла, пов'язаного з використанням практик запобігання і переривання вагітності» [21]. Однак засоби контрацепції не були заборонені, а рекомендації, надані церковними інституціями, не мали великого впливу на прихожан церкви, яку влада також намагалася використати як джерело пропаганди необхідності росту населення Австралії.

Загальний коефіцієнт народжуваності в 1921 р. в Австралії становив 3,1 дитини на одну жінку (для порівняння – у 2016 р. цей показник становить 1,8) [19], хоча рівень народжуваності протягом цього періоду коливався. Значний вплив на динаміку населення на початку ХХ ст. спричиняли складні природні умови та висока дитяча смертність (див. табл. 3).

Таблиця 3

ДИТЯЧА СМЕРТНІСТЬ В АВСТРАЛІЇ, 1901-1911 рр.

Територія	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911
Новий Південний Вельс	3929	4152	3969	3187	3182	3052	3733	3193	3234	3395	3302
Вікторія	3192	3308	3146	2319	2508	2866	2277	2676	2251	2417	2269
Квінсленд	1458	1424	1513	1072	1029	1047	1129	1048	1112	1017	1110
Південна Австралія	909	837	820	637	643	675	610	678	613	740	670
Західна Австралія	737	885	946	811	790	858	752	657	593	593	615
Тасманія	439	402	563	480	424	487	439	422	357	568	399
Північна Територія	2	4	6	7	4	4	5	2	3	8	3
Австралія	10666	11012	10963	8513	8580	8989	8945	8676	8163	8738	8369

Джерело: [22]

Виправити цю ситуацію намагалися, насамперед, лікарі. Між 1880 і 1910 рр. кількість «дитячих фахівців» зростає, а наука в цьому напрямі розвивається у відповідь на нове філософське розуміння дитини як дорогоцінного і особливого дару. З цього часу цінністю стає не лише родина як система, але й дитина як один із найважливіших її елементів. Як видно з наведених даних, ситуація із дитячою смертністю поступово покращилася. У 1917 р. показник ще більше спав (7266 чол.), а у 20-х рр. ХХ ст. почав стрімко зростати. У 1920 р. він досяг позначки у 9431 чол., а потім знову почав спадати (1930 – 6065 чол., 1935 – 4429 чол.). Для порівняння, згідно з даними, у 2015 р. дитяча смертність становила 991 чол. на рік. Тут також додамо, що авторитет професії лікаря ніколи до того не був таким високим, як на початку ХХ ст. Одночасно із сімейним лікарем та педіатром в Австралії набули популярності дитячі психологи, неонатологи, медсестри, нянечки, дієтологи тощо. Спеціалізації в галузі медицини були необхідні для розвитку педіатрії, що стало відповіддю на соціальні, політичні та економічні потреби країни, що розвивається [23].

Населення Австралії в 1919-1929 рр.

Внаслідок вищезазначеного спаду народжуваності на початку ХХ ст., економічної кризи та посух уряд країни, яка, по суті, була сформована на основі іммігрантів, знову згадав про користь від державного заохочення імміграції. До 1911 р. всі штати відновили політику допомоги від держави новоприбулим. Тому кількість іммігрантів в 1910-1914 рр. стрімко зросла. І хоч підрахунки значно відрізняються за різними джерелами, можна вважати, що в першій третині ХХ ст. на континент прибуло трохи менше ніж 300 тис. іммігрантів.

У 1914-1918 рр. на демографічну ситуацію вплинув «відтік» людей середнього віку та молодого чоловічого населення. Українські дослідниці історичної пам'яті, зокрема практик монументальної комеморації Першої світової війни в Австралії, О. Зернецька та О. Мирончук зазначають, що «характерною рисою австралійських збройних сил був беззаперечний факт, що усі бойові та допоміжні частини формувалися лише за рахунок добровольців» [24, с. 212]. Не всі з добровольців повернувся додому з полів Першої світової війни.

В 1919-1929 рр. населення Австралії збільшилося з 5193 до 6394 тис. чол. Велику роль в цьому відіграла імміграція, передусім, з Британських островів [11, с. 136]. Імміграційна політика та економіка країни й надалі базувалися на принципі «Білої Австралії» і намаганні утримати високий рівень життя пересічного громадянина. Федеральний уряд у співпраці з урядами окремих штатів і Вели-

кою Британією розвивав програми допомоги іммігрантам. Близько 250 тис. іммігрантів між 1921-1930 рр. скористалося різного роду допомогою (нагадаємо, що всього в цей період оселилося близько 300 тис. осіб) [11, с. 137].

Переважаюча більшість (261 тис. чол.) становили британці, до Австралії також приїжджало багато новозеландців. Іммігранти поза імперії не були бажаними гостями, не отримували допомогу від держави. Більше того, з 1924 р. вони мусили підтвердити власне матеріальне становище сумою в 40 фунтів або гарантувати його спонсорською допомогою когось зі супроводу. З 1928 р. ці цифри зросли, урядом вводилися обмеження в кількості виданих віз. Влада континенту не впускала до країни іммігрантів з європейського континенту, якщо вони не мали 500 фунтів готівкою або родичів, що могли надати їм притулок та фінансову допомогу [11, с. 174]. В 1936 р. ці вимоги були дещо пом'якшені передусім для надання єврейському населенню Європи шанс приїхати до Австралії.

В 1929 р. було ліквідовано програми допомоги для новоприбулих з Великої Британії. В 30-х рр. XX ст. кількість мешканців Австралії збільшилася тільки на 500 тис. осіб. і в 1939 р. становила 7 млн.

Значимо, що внаслідок дуже низького природного приросту населення та труднощів повоєнного часу кількість людей репродуктивного віку різко спала, в той час як динамічна економіка Австралії потребувала робочої сили. З цих причин в середині 40-х рр. XX ст. було переосмислено австралійську імміграційну політику [11, с. 245]. Її подальший розвиток становить великий інтерес для наступних наукових досліджень.

Таким чином, розвиток демографічної ситуації на австралійському континенті напередодні створення Австралійського Союзу та в перші десятиліття його існування є досить цікавою темою для наукових розвідок. Динамічність цих процесів, неоднорідність складу населення, швидкі зміни в політичному розвитку країни та на політичній карті світу, а також – взаємодія колоністів із корінним населенням – створюють неповторний матеріал для досліджень у галузі історії міжетнічних стосунків, національної політики, гармонізації суспільних процесів на австралійському континенті та розвитку культури цієї країни.

Перші колоністи були або злочинцями або їх наглядачами, їх склад був дуже нерівномірним за гендерним складом. Велика Британія розглядала імміграційні проекти до Австралії як спосіб розв'язання своїх

власних проблем у тогочасному суспільстві та вирішення певних економічних потреб.

З моменту створення Австралійського Союзу діяла політика «Білої Австралії», що унеможливила приплив «небілих» поселенців до країни. Тож склад населення штучним чином регулювався, і протягом багатьох років в Австралії переважала англосаксонська більшість. Проте склад населення змінювався, на жаль, і через високу дитячу смертність та винищення корінного населення (аборигенів). Крім того, офіційна влада країни наполягала на існуванні однорідності расового складу «нового» населення Австралії. Це суперечило дійсності, оскільки не лише ігнорувало особливу ситуацію ірландського населення (яких поза їх волею називали «британцями»), але й не враховувало і етнічних різниць між мешканцями самої Великої Британії: англійці, шотландці та представники Вельсу мали свої звички та традиції. У Європі вони були відносно самостійними (зокрема, територіально) громадами однієї країни. В колоніальному суспільстві Австралії вони не лише мали різне процентне співвідношення у загальному складі населення, але й не були розмежовані в рамках певних регіонів чи менших територіальних одиниць (наприклад, поселень чи районів новостворених міст), утворюючи сукупність «змішану етнічно». Це була інтеграція, що не існувала у Великій Британії, але мала місце у її колонії.

З 1901 по 1914 рр. кількість «білого населення» в Австралії зростала з 3788 до 4942 тис. осіб (без урахування місцевого населення). Зріст кількості населення на континенті відбувся внаслідок позитивного натурального приросту, подовження середньої тривалості життя, зменшення смертності немовлят та імміграції. В 1919-1929-х рр. населення Австралії збільшилося більшою мірою за рахунок останнього чинника, – передусім, імміграції з Британських островів. Якщо спочатку держава дотримувалася політики допомоги новоприбулим, то з 1929 р. було ліквідовано подібні програми. Більше того, іммігранти мусили підтвердити власне матеріальне становище певною кількістю грошей, сума яких постійно зростала. Міграційна програма Австралії досить динамічно розвивалася в цей період, але найактивнішого свого розвитку зазнала після закінчення Другої світової війни. Процес імміграції до Австралії триває й досі: згідно з даними останніх переписів населення, кожен четвертий австралієць має іноземне походження.

Використані джерела та література:

1. Macintyre S. A Concise History of Australia (Cambridge Concise Histories). 4th ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2015. 192 p.
2. Hughes R. The Fatal Shore: The Epic of Australia's Founding. NY : Alfred A. Knopf., 1986. 688 p.
3. Peel M., Twomey Ch. A History of Australia (Macmillan Essential Histories) 2nd ed. London : Red Globe Press, 2018. 308 p.
4. Walker J. Australia. History of Australia: Discover the major events that shaped the history of Australia. Sydney : Dingo Publishing, 2013. 184 p.
5. Ветринський І.М. Историчні, соціокультурні та міжнародно-політичні передумови виникнення і становлення Австралійського Союзу. *Проблеми всесвітньої історії: науковий журнал*. 2020. № 3(12). С. 68-90.
6. Bolton G.C. Black and white after 1897. *A New History of Western Australia* / Ed. by C.T. Stannage. Perth : University of Western Australia Press, 1981. P. 124-180.
7. Rowley C.D. The Destruction of Aboriginal Society. Ringwood : Penguin Books Australia, 1972. 430 p.
8. Haebich A. Broken Circles: Fragmenting Indigenous Families 1800-2000. Fremantle : Fremantle Arts Centre Press, 2000. 725 p.
9. Zogbaum H. Herbert Basedow and the Removal of Aboriginal Children of Mixed Descent from their families. *Australian Historical Studies*. 2003. Vol. 32, Issue 121. P. 122-138.
10. Rickard John. Australia. Historia Kultury / przeł. Wojciech Weinert, red. nauk Wiesław Olszewski. Wrocław, Warszawa, Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1994. 219 s.
11. Lencznarowicz J. Australia. Warszawa : TRIO, 2005. 488 s.
12. Вітер І.І. Историчні передумови соціального розвитку Австралії у ХХ сторіччі *Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах: тези доп. І міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, (Дніпро, 28-29 травня 2020 р.)*. Дніпро, 2020. Т. 1. С. 186-189.
13. Australian Historical Population Statistics. № 3105.0.65.001, 2016. URL: <https://www.abs.gov.au/AUSSTATS/abs@.nsf/second+level+view?ReadForm&prodno=3105.0.65.001&viewtitle=Australian%20Historical%20Population%20Statistics~2016~Latest~18/04/2019&&tabname=Past%20Future%20Issues&prodno=3105.0.65.001&issue=2016&num=&view=&>
14. Smith L.R. The Aboriginal Population of Australia. Canberra : Australian National University Press, 1980. 214 p.
15. Перга Т.Ю. Політика Австралії щодо корінного населення (кінець ХІХ ст. – перша третина ХХ ст.). *Проблеми всесвітньої історії: науковий журнал*. 2020. № 2(11). С. 41-52.
16. Зернецька О.В. Розвиток культури в Австралії протягом ХХ ст.: кіноіндустрія. *Проблеми всесвітньої історії: науковий журнал*. 2020. №2 (11). С. 174-200. URL: <https://doi.org/10.46869/2707-6776-2020-11-10>

17. Хижняк І.А. Австралія у пошуку власної багатопартійної системи (кінець XIX початок XX століття). *Проблеми всесвітньої історії: науковий журнал*. 2020. № 3(12). С. 91-103.
18. The Immigration Restriction Act 1901. URL: <https://nla.gov.au/nla.obj-2141191645/view?partId=nla.obj-2147449703#page/n0/mode/1up>
19. Historical population. URL: <https://www.abs.gov.au/statistics/people/population/historical-population/latest-release>
20. Powell Joseph Michael. *Historical Geography Modern Australia: The Restive Fringe* (Cambridge Studies in Historical Geography). Cambridge, New York, Port Chester, Melbourne, Sydney : Cambridge University Press, 1991. 424 p.
21. Royal Commission on the Decline of the Birth Rate and on the Mortality of Infants in New South Wales. *NSW Parliamentary Papers*. 1904. Vol. 2.
22. Australian Demographic Trends, 1997 (cat. no. 3102.0) (for years 1901–1994). URL: <https://www.abs.gov.au/AUSSTATS/abs@.nsf/DetailsPage/3102.01997?OpenDocument> .
23. Featherstone Lisa. The Value of an Infant: The Rise of Pediatrics in Australia, 1880-1910. *Health and History*. 2008. Vol.10. Issue 1. P. 110-133.
24. Зернецька О.В., Мирончук О.А. Історична пам'ять та практики монументальної комеморації першої світової війни в Австралії. *Проблеми всесвітньої історії: науковий журнал*. 2020. № 3(12). С. 208-224.